

Kestävää rinnakkaiseloä etsimässä – Sergio Caggianon haastattelu

Meeri Tiensuu¹ & Ana Tarazona²

Euroopan tutkimusneuvoston rahoittama EmergentCommunity-tutkimusprojekti sai vieraakseen syyskuussa Tampereen yliopistolle Sergio Caggianon Argentiinasta. Caggiano toimii viestinnän professorina La Platan yliopiston (Universidad Nacional de La Plata) journalismin ja sosiaalisen viestinnän tiedekunnassa (Facultad de Periodismo y Comunicación Social), minkä lisäksi hän johtaa kansallisen yhteiskuntatutkimuskeskuksen (Centro de Investigaciones Sociales, CIS) tieteellisen ja teknologisen tutkimuksen neuvoston (CONICET) taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen instituuttia (IDES). Caggianon tutkimuskohteita ovat maahanmuutto ja kaupunkeihin liittyvät konfliktit. Hän opettaa ja luennoi intersektionalismia ja epätasa-arvon monimuotoisuuksista sekä osallistavan tutkimuksen metodologiasta useissa Argentiinan yliopistoissa.

Sergio Caggianon tutkimus liittyy vahvasti siihen, miten ihmiset elävät yhdessä ja millaisia konflikteja rinnakkaiselo synnyttää. Kenttätutkimuksessaan Caggiano on viime vuosina keskittynyt bolivialaisten pienviljelijöiden asemaan, toimijuuteen ja mahdollisuuksiin osana heidän päivittäistä elämäänsä Argentiinassa La Platan alueella. Bolivialaisten pienviljelijöiden kanssa tehtävässä tutkimuksessa on tullut esiin paitsi ihmisten välisen rinnakkaiselon erilaiset muodot myös niissä esiintyvät konfliktit. Caggiano pyrkii syventämään ymmärrystä siitä, miten bolivialaiset hahmottavat ja käsitteellistävät olemassaoloaan ja siihen liittyviä haasteita jokapäiväisessä elämässään niin suhteessa paikalliseen kuin valtiolliseen kontekstiin. Vastaavat kysymykset koskien paikallista rinnakkaiseloä ja konflikteja sekä toisaalta arjen rauhaa (eng. *everyday peace*) ja sen laatua ovat rauhantutkimuksessa kasvavasti esillä.

Sergio Caggianon Tampereen vierailun aikana saimme mahdollisuuden keskustella hänen kanssaan ihmisten rinnakkaiselosta, konflikteista, monikulttuurisuudesta ja kaupunkitiloista. Tämä teksti perustuu keskusteluunne, joka käytiin Tampereen yliopiston rauhan- ja konfliktintutkimuskeskuksen (Tapri) kirjastossa syyskuussa 2023.

Taprin kahvihuoneessa sattui kyseisenä päivänä olemaan tarjolla kakkua. Sen rinnalle päätimme keittää kahvit. Kakkukahvien lomassa vaihdoimme kuulumisia ja kyselimme Caggianolta, millaista hänen aikansa Tampereella oli siihen mennessä ollut. Hän kehui Tamperetta ja sanoi ihastuneensa kaupunkia ympäröivään luontoon:

Luonto tuntuu olevan joka puolella, kun astuu ovesta ulos. Kaupunki tuntuu myös toivotavan ihmiset tervetulleeksi ja kaduilla liikkueissa on turvallinen olo.

Caggiano kertoi myös vaikuttuneensa siitä, miten lapset liikkuvat kouluun itsenäisesti ja käyttävät julkista liikennettä näppärästi ilman vanhempiaan. Lasten vapaus liikkua turval-

1 VTM, YTM, väitöskirjatutkija, Tampereen yliopisto, <meeri.tiensuu@tuni.fi>

2 YTM, väitöskirjatutkija, Tampereen yliopisto, <ana.tarazona@tuni.fi>

lisesti kaduilla muistutti häntä omasta lapsuudenkodistaan Montehermoson kylässä. Montehermoso (suom. *kaunis pieni metsä*) on pieni paikka Atlantin rannalla Argentiinan kaakkoisosassa, joka oli professorin lapsuudessa hyvin yhteisöllinen ja turvallinen paikka kasvaa. Viime vuosien aikana kylä on Caggianon mukaan muuttunut ja kasvanut suosituksi turistikohdeksi, ja sitä myötä paikka on myös menettänyt yhteisöllisyyden tunnetta. Tampereella vierailu herätti lämpimiä muistoja lapsuudesta ja muistutti siitä, että vieraissakin paikoissa voi tuntea itsensä tervetulleeksi ja olevansa turvassa.

Tampere ja erityisesti Hervanta herätti professori Caggianon mielenkiinnon hänen luetuaan Eeva Puumalan ja Karim Maïchen (2021) artikkelin ”Whether you like it or not, this is the future!': Everyday negotiations of the community's boundary in urban space”. Artikkelia lukiessaan Caggiano kiinnitti huomiota siihen, miten paljon samoja ilmiöitä Tampereen ja Argentiinan suurien kaupunkien kuten Buenos Airesin välillä oli. Vaikka Suomessa ja Argentiinassa elävien ihmisten arki lieneekin erilaista, monet samanlaiset ilmiöt, kuten polarisaatio, oikeistopopulistiset liikkeet, yhteiselon haasteet ja heterogeenisuus, vaikuttavat ihmisten jokapäiväiseen elämään. Tutkimuskontekstien erilaisuudesta huolimatta useat käsitteelliset ja episteemiset yhteydet puhuttelivat Caggianoa:

Minusta oli erittäin mielenkiintoista keskustella EmergentCommunity-projektin tutkijoiden kanssa, sillä olin löytänyt paljon yhteistä. Jaoin monia samanlaisia huolia. Meitä yhdisti paitsi teoreettiset ja poliittiset, myös metodologiset ulottuvuudet. Olimme yhtä lailla kiinnostuneita ymmärtämään ihmisten välisiä kohtaamisia ja tapaamisia sekä konkreettisia, jokapäiväisiä tapoja, miten ihmiset elävät yhdessä [niin Argentiinassa kuin Suomessa].

Kysymys siitä, miten ihmiset elävät yhdessä, on ollut läsnä professori Caggianon tutkimuksissa siitä lähtien, kun hän noin 25 vuotta sitten halusi ymmärtää paremmin kaupunkien ja konfliktien välisiä yhteyksiä. Hän oli kiinnostunut Argentiinaan kohdistuvasta maahanmuutosta sekä siihen liittyvästä ihmisten ja kulttuurien välisestä jatkuvasta vuorovaikutuksesta. Opiskelut veivät hänet Montehermosan kylästä Buenos Airesiin, missä hänen oli opetettava navigoimaan suuren kaupungin vilkskeessä. Elämä Buenos Airesissa vaati tottumista uusiin, erilaisiin arkiryteihin ja -dynamiikkoihin, joihin rauhaisa elämä Montehermosossa ei ollut valmistanut. Sopeutuminen Buenos Airesin elämään ja kokemus muutoksesta osoittautui myöhemmin hyvinkin tärkeäksi, sillä Caggiano on oman kokemuksensa myötä kyennyt monipuolisesti tarkastelemaan niitä tuntemuksia, joita Buenos Airesiin kaltaiseen vilkkaaseen miljoonakaupunkiin muuttaminen voi maahanmuuttajissa herättää (esim. Caggiano & Segura 2014). Tutkimusuransa aikana professori Caggianolle ovat tulleet tutuksi niin Argentiinan suuret kaupungit kuin pienet kylät esimerkiksi Pohjois-Argentiinan ja Bolivian rajalla. Eri kaupunkien ja kylien arkea tutkineena ja niissä aikaa viettäen hän ymmärsi oman kiinnostuksensa kohdistuvan nimenomaan urbaaneihin konteksteihin. Näissä elämä pitää sisällään useita sosiaalisesti rakennettuja rajoja (eng. *borders*) aiheuttaen ja ylläpitäen monenlaisia konflikteja, jotka tuovat haasteita ihmisten väliseen rinnakkaineloon:

Olin kiinnostunut siitä, miten maahanmuuttajista puhuttiin ja millaisia käsityksiä muilla heistä oli. Nämä käsitykset vaikuttivat siihen, miten maahanmuuttajat elivät elämänsä, millaisia mahdollisuuksia heillä oli tai heille annettiin. Koin, että nimenomaan kaupun-

geissa ihmisten käsitykset maahanmuuttajista konkretisoituivat toiminnaksi ja vuorovaikutukseksi, ja tietysti kaupunkiympäristö myös osaltaan vaikuttaa vuorovaikutukseen. Esimerkiksi työskennellessäni Boliviasta lähtöisin olevien maahanmuuttajien kanssa rajoja koskevat kysymykset nousevat esiin nopeasti. Tarkoitan sekä fyysisiä että poliittisia rajoja Bolivian ja Argentiinan välillä. Tämänkaltaiset konfliktit ovat olleet kiinnostuksenkohteitani alusta alkaen.

Rinnakkaiseloä ja konflikteja koskevat kysymykset ovat olleet vahvasti esillä myös Caggianon maahanmuuttoa koskevassa tutkimuksessa. Kirjassaan *Las migraciones como campo de batallas. Desigualdades, pertenencias y conflictos en torno a la movilidad de las personas* (2019) Caggiano kuvaa maahanmuuttajien haasteita, erilaisia luokitteluja sekä heitä koskevia narratiiveja eräänlaisena taistelujen tantereena (esp. *campo de batallas*). Tällä erilaisten, yhtäaikaisten taistelujen tantereella maahanmuuttajat pyrkivät parhaansa mukaan paitsi ymmärtämään ja oppimaan, myös navigoimaan erilaisten kansainvälisten ja kansallisten sääntöjen ja kriteerien sekä toisaalta tapojen ja opittujen käytäntöjen viidakossa: Maahanmuuton eletyt todellisuudet ja intersektiot muodostavat useiden taisteluiden kentän, jolla maahanmuuttajat pyrkivät parhaansa mukaan tasapainoilemaan. Kirjassa Caggiano pohtii erilaisia jännitteitä ja epätasa-arvon muotoja, joita yhteiskunnalliset toimijat ja toimintamallit tuottavat ja ylläpitävät sekä sitä, miten nämä taistelut tulevat osaksi erilaisten (muutto)liikkeessä olevien ihmisten, kuten maahanmuuttajien, kausityöntekijöiden, pakolaisten, toisen polven maahanmuuttajien tai ulkomailla asuvien, välistä rinnakkaiseloä.

Rinnakkaiselon haasteita – tai taistelujen tannerta – professori Caggiano käsitteli myös kahdella luennollaan, jotka järjestettiin Tampereen yliopistolla hänen vierailunsa aikana: ”Conflicts over land: Territorial projects and languages of valuation” sekä ”Migrations, co-existence and conflict in a heterogenous peri-urban space (La Plata, Argentina)”. Jälkimmäisellä luennollaan Caggiano puhui Argentiinaan kohdistuvan maahanmuuton historiasta ja siitä, miten Etelä-Amerikassa Argentiinasta toisinaan puhutaan maahanmuuttovaltiona, jolla on valkoiset, eurooppalaiset juurensa. Ajatus maahanmuuttovaltiosta juontaa juurensa 1900-luvun Euroopasta Argentiinaan kohdistuneeseen muuttoliikkeeseen. Eurooppalaisuuden symboloidessa taloudellista kasvua, Argentiina otti maahanmuuttajia mielellään vastaan ja kirjasi eurooppalaisten kutsumisen jopa perustuslakiinsa vuonna 1853. Vastaava vieraanvaraisuus ja tervetulleeksi toivottava asenne ei ole kuitenkaan kohdistunut Argentiina rajavaltioista tai muista Etelä-Amerikan maista saapuviin maahanmuuttajiin, joiden määrä on Argentiinassa jatkuvasti 2000-luvulla kasvanut.

Eurooppalaisten siirtolaisuus oli erityisen näkyvää 1950-luvulle saakka ja muokkasi paljon ajatusta ”ideaalista maahanmuuttajasta”. Tämä tietynlainen ja rajallinen kuva maahanmuuttajista on ylläpitänyt syrjintää eteläamerikkalaisia maahanmuuttajia kohtaan. Eteläamerikkalaiset maahanmuuttajat ovat joutuneet maalitaluiksi ja heitä on pidetty syyllisinä moniin Argentiinan sosiaalsiin ja taloudellisiin ongelmiin. Caggianon mukaan kolonialististen puhetapojen sekä alkuperäiskansojen ja mustien väestöryhmien vähäinen edustus Argentiinassa ovat entisestään vahvistaneet kuvaa Argentiinasta, jossa on sijaa vain tietynlaisille maahanmuuttajille. Lisäksi Caggiano huomautti perustuslain kirjauksen olevan yksi syy sille, että myös lainsäädäntö on historian aikana tukenut ei-valkoisten argentiinalaisten syrjintää.

Maahanmuuton, konfliktien ja rinnakkaiselon tutkijana professori Caggiano on uransa aikana seurannut tiiviisti myös Argentiinan eri hallitusten maahanmuuttopolitiikkaan liittyviä diskursseja (esim. Caggiano & Mombello 2020). Caggianon mukaan maahanmuuttopolitiikka on ollut lyhytnäköistä, mikä on osaltaan synnyttänyt vastakkainasettelua ihmisten välillä. Hänen yhtenä tutkimusintressinään on ollut tarkastella maahanmuuttopolitiikkaa osana historiallisia kehityskulkuja ja sen myötä laajentaa maahanmuuttopolitiikkaa koskevaa ymmärrystä, jotta tulevaisuudessa voitaisiin löytää aiempaa inklusiivisempia ja harmonisimpia ratkaisuja rinnakkaiseloon maahanmuuttajien ja ei-maahanmuuttajien kesken.

Professori Caggianon mukaan sujuvan ja kestävänn rinnakkaiselon suurimmat haasteet urbaaneissa konteksteissa liittyvät jatkuvasti kasvavaan epätasa-arvoon sekä epäoikeudenmukaisuuden kokemuksiin, joita edistävät oikeistopopulististen ideologioiden ja populismin leviäminen. Caggianon mukaan Etelä-Amerikassa epätasa-arvoa varjostaa erityisesti dehumanisoivat katseet (eng. *dehumanizing gaze*) (hooks 2015; Yancy 2008), minkä vuoksi eri sosioekonomisista taustoista tulevien ihmisten on entistä vaikeampaa käydä rakentavaa keskustelua. Ihmiset katsovat toisiaan loukkaavasti tai haastaen oli kyseessä sitten keskiluokkainen autossa istuva henkilö tai autoa ohittava, ostoskärryjä työntävä henkilö, jonka päivittäinen elämä koostuu pahvien keräämisestä. Caggiano selitti asiaa seuraavasti:

Tiedämme, että eri luokkien välinen kohtaamattomuus perustuu eriarvoisuuteen, mutta mitä haluan tällä dehumanisoivan katseen käsitteellä korostaa, on enemmänkin se, miten ihmisten kohtaamattomuus on täynnä väkivaltaa, joka voi purkautua koska tahansa. Olen tästä ilmiöstä syvästi huolissani.

Entäpä sitten mahdolliset ratkaisut? Caggianon mielestä naisten ja monimuotoisuusliikkeiden tekemä työ on tehnyt monia kaupunkeja turvallisemmaksi ja saanut aikaan hyvää kehitystä, josta moni voisi ottaa mallia. Lisäksi Caggianon mukaan olisi tärkeää luoda ja mahdollistaa monimuotoisten, pluralististen ja yhteisöllisten tilojen olemassaoloa: ”Oli tärkeää saada erilaisia ihmisiä tapaamaan toisiaan ja tekemään yhdessä asioita, vaihtamaan ajatuksia arkisista asioista.”

Professori Caggianon mukaan näiden tilojen tulisi nimenomaan olla fyysisiä tiloja, ei sosiaalisen median keskustelupalstoja:

Sosiaalinen media edistää vain nimellisesti dialogia, mutta tosiasiaassa sosiaalinen media on globaalien monologiin galleria, jossa yksilöt kommunikoivat usein vain sellaisten ihmisten kanssa, jotka jo muutenkin jakavat samoja näkemyksiä ja maailmankatsomuksia. Mikäli todella haluamme edistää kulttuurien välistä keskustelua, tarvitsemme enemmän poliittis-pluralistisia tiloja, joissa ihmiset voivat yhteisesti kuvitella mahdollisia tulevaisuuksia ja rinnakkaiselon muotoja.

Monikulttuurisuus määritellään usein eri kulttuurien rinnakkaiseloksi, mutta Caggiano haluaisi korvata käsitteen ja käyttää mieluummin termiä ”kulttuurienvälisyys” (eng. *interculturality*). Caggianon mukaan ”monikulttuurisuus” on termi, jota voidaan helposti käyttää väärin ja tietyllä tapaa oikeuttaa segregatiota. Kulttuurienvälisyys, ”interkulttuurismi”, sen sijaan on käsite, joka oleellisempi erityisesti silloin, kun tarkastellaan rinnakkaiseloa ja yhteisöön kuulumista, sillä kulttuurienvälisyyteen kytkeytyy ajatus dialogista:

Interkulttuurisiin kuuluu ajatus rinnakkaiselon vaalimisesta ja sitä myötä erilaisuuden ja erityispiirteiden tunnustaminen. Se ei kuitenkaan tarkoita eri kulttuurien tai kulttuuri-ryhmien asettamista hierarkkiseen järjestykseen vaan tunnustaa ja juhlii kaikkien yhteisöjen olemassaolon oikeutta. Interkulttuurisiin kytkeytyy ajatus siitä, että kaikkien yhteisenä pyrkimyksenä on torjua epätasa-arvoa ja syrjintää.

Mitä ajatuksia professori Caggianolla on siitä, mitä tutkimus ja akateeminen yhteisö voivat tehdä tarjotakseen parempia ja oikeudenmukaisempia ratkaisuja rinnakkaiselon haasteisiin?

Mielestäni akatemialla on vastuu edistää ja levittää diskursseja, jotka vastustavat rasismia, muukalaisvihamielisyyttä ja patriarkaalisuutta. Tämä ei missään nimessä ole helppo tehtävä ja vaatiikin sosiologista mielikuvitusta.

Sosiologinen mielikuvitus (eng. *sociological imagination*) on yhdysvaltalaisen sosiologin C. Wright Millsin (1959) tunnetuksi tekemä käsite, joka voi Caggianon mukaan auttaa luomaan uudenlaisia, muutosta vaativia tiloja, jotka ovat inklusiivisempia, monimuotoisempia ja oikeudenmukaisempia ympäristöjä. Professorin mielestä erityisesti osallistavaa tutkimusta tekeville tutkijoille on tärkeä rooli sosiologisen mielikuvituksen käyttöönotossa ja valtavirtaistamisessa:

Akatemia voi auttaa ja opastaa eri yhteisöjä uudelleenkuvittelemaan rinnakkaiselon erilaisia mahdollisuuksia ja muotoja. Varsinkin osallistavia ja luovia menetelmiä käyttävät yhteiskuntatieteilijät voisivat tässä näyttää mallia ja opastaa yhteisöjä omalla ammattitaidollaan ja osaamisellaan, johon he nojaavat tehdessään tutkimusta. Ei ole mitenkään tavatonta, että osallistavissa tutkimusprojekteissa käydään dialogeja, jotka ovat ennenkuulumattomia. Monissa tutkimusprojekteissa sellaiset ihmiset tapaavat toisiaan, jotka eivät muutoin olisi löytäneet toisensa luokse. Nämä kohtaamiset ovat ainutlaatuisia ja merkittäviä ja voivat tarjota kiinnostavia tulokulmia siihen, miten voimme jatkossa nähdä ihmisten välisen rinnakkaiselon toteutuvan.

Professori Caggiano toteaa, että yhteisöllisyys, osallisuus ja kanssakäyminen ovat sujuvan rinnakkaiselon ja kulttuurinvälisyyden kannalta ratkaisevassa roolissa. Konfliktit ovat välttämätön osa elämää, mutta yhteisöllisyyden ja yhteisen jakamisen kautta konfliktien kanssa voidaan elää ja niitä voidaan myös ratkaista:

Mitä enemmän yksilöt ja yhteisöt tekevät yhteistyötä ja ovat kosketuksissa toistensa arkeen, sitä parempi. Vain olemalla vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja tekemällä yhteisesti jotain, ihmiset voivat ymmärtää ja saavuttaa kuulumisen kokemuksia yli erilaisten sosiaalisesti rakennettujen rajojen. Vuorovaikutus ja osallisuus ovat ihmisyyhteisöille elintärkeitä tapoja rakentaa kestävä rinnakkaiseloa ja yhteisöllisyyttä ihmisten välillä.

Lähteet

- Caggiano, Sergio (2019): *Las migraciones como campo de batallas. Desigualdades, pertenencias y conflictos en torno a la movilidad de las personas*. Buenos Aires: Miño y Dávila.
- Caggiano, Sergio & Laura Mombello (2020): "Inmigrantes e indígenas en las torsiones de la nacionalidad y la ciudadanía. La construcción de amenazas en Argentina (2015-2019)". *Historia y Sociedad*, 39, 130–154.

- Caggiano, Sergio & Ramiro Segura (2014): "Migración, fronteras y desplazamientos en la ciudad. Dinámicas de la alteridad urbana en Buenos Aires". *Revista de Estudios Sociales*, 48, 29–42.
- hooks, bell (2015): *Black looks: Race and representation*. 2. painos. Lontoo: Routledge.
- Mills, C. Wright (1959): *The sociological imagination*. New York: Oxford University Press.
- Puumala, Eeva & Karim Maïche (2021): "Whether you like it or not, this is the future!": Everyday negotiations of the community's boundary in urban space". *Citizenship Studies*, 25(6), 808–824.
- Yancy, George (2008): "Colonial gazing: The production of the body as 'other'". *The Western Journal of Black Studies*, 32(1), 1–15.